

УДК 32:001(477)

О. М. Сахань, кандидат соціологічних наук, доцент;

О. В. Новіков

ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ ЯК ПРОЯВ ДЕСТРУКЦІЇ ВЛАДИ

Розглянуто політичні конфлікти в Україні як деструктивне явище, їх специфіку, прояви та стадії. Здійснено пошук механізмів щодо запобігання вже існуючим політичним конфліктам та їх розв'язання.

Ключові слова: конфлікти, політичні конфлікти, деструкція влади, розв'язання політичних конфліктів.

Актуальність теми. Сучасний процес державотворення в Україні розвивається в умовах підвищеного соціального напруження, притаманного, як правило, всім перехідним політичним системам. Політичні відносини, правова сфера країни та безпосередньо конституційний процес характеризуються динамізмом, певними конфліктними тенденціями та ризиками, що є наслідком невеликого досвіду та невміння врегулювати політичні суперечності в суспільстві, відсутності альтернатив у розв'язанні проблем державотворення або елементарного ігнорування цих колізій. З проголошенням незалежності в Україні до теперішнього часу політичні конфлікти стали невід'ємною частиною функціонування державної влади.

Політичні конфлікти як різновид і результат конфліктної взаємодії політичних суб'єктів, що сперечаються між собою стосовно розподілу владних повноважень і ресурсів, мають дихотомічну природу. З одного боку, політичні конфлікти відіграють *позитивну роль* у суспільному житті, сигналізуючи суспільству і владі про існуючі суперечності, розбіжність позицій громадян і стимулюючи дії, здатні поставити ситуацію під контроль. Конфлікти можуть виступати засобом не тільки тиску на політичних опонентів, а й розрядки, зняття соціального напруження між антагоністами; вони стимулюють позитивні перетворення і сприяють створенню та підтримці певного балансу політичних сил у суспільстві, формуванню нових соціальних інститутів, запобігають окостенінню соціальної системи та відкривають шлях інноваціям.

З другого боку, конфлікти виступають *деструктивним явищем* для всієї політичної системи і влади. Конфлікти можуть уповільнити темпи соціального, економічного, політичного і духовного розвитку суспільства, викликати кризу суспільного розвитку та виникнення диктаторських і тоталітарних режимів, сприяти руйнуванню соціальних комунікацій, супроводжуватися наростанням у суспільстві песимістичних настроїв і падінням моралі, призвести до політичної кризи і навіть до суспільної катастрофи, спричинити загибель

людей і матеріальні втрати, нарешті, викликати за собою нові, більш деструктивні конфлікти. Усе це свідчить про вирішальну роль конфліктів в існуванні людства взагалі і кожної людини зокрема, що і визначає наперед актуальність їх вивчення, особливо в сучасних умовах загострення конфліктності в нашій країні.

Метою цієї статті є дослідження політичних конфліктів в Україні, їх ознак, деструктивних проявів, а також шляхів превенції та розв'язання.

Наукове розроблення проблеми. Теоретичним підґрунтям аналізу політичних конфліктів в Україні як прояву деструкції влади стали праці класиків теорії політичного конфлікту: А. Токвіля, К. Маркса, Г. Зіммеля, Л. Гумпловича та їх послідовників К. Боулдінга, Л. Козера, А. Бенлі, котрі визначали конфлікт як головне джерело політики, що полягає у докорінних змінах у політичному просторі. Е. Дюркгейм, М. Вебер, Д. Дьюї та інші дослідники розглядали конфлікти як аномалію політичного процесу. На важливість розуміння владного аспекту під час вивчення конфлікту вказували західні вчені К. Козер, Р. Дарендорф, К. Полецький. Сучасні науковці В. Кремень, О. Чуміков, В. Бекешкіна, В. Небоженко, Б. Краснов, Е. Степанов та інші досліджували конфлікт як динамічний тип соціальних відносин, пов'язаних із потенційно можливим чи реальним зіткненням суб'єктів на ґрунті тих або інших суперечливо усвідомлених переваг інтересів або цінностей, які постійно присутні та не піддаються повному усуненню. А. Здравомислов, аналізуючи традиції проблематики політичного конфлікту, виходить із того, що політичний конфлікт – це постійно діюча форма боротьби за владу в конкретному суспільстві. Ю. Оборотов, М. Орзіх, В. Речицький, О. Ющик досліджують природу соціальної напруженості, яка спричиняє політичну та правову активність суб'єктів політико-правових відносин, І. Прокопенко та В. Малишенко визначають рівні розвитку політичного конфлікту, пов'язані із генезою владних відносин. Отже, незважаючи на достатню кількість досліджень щодо різноманітних сторін політичних конфліктів проблема їх деструктивних проявів потребує поглибленого розгляду.

Політичний конфлікт як форма політичних відносин характеризується відкритим зіставленням політичних інтересів і зіткненням протиборчих соціально-політичних сил, дії яких спрямовані на досягнення несумісних цілей, насамперед у сфері влади, домінування, впливу, авторитету. До числа політичних можна віднести будь-які конфлікти за участю політичних акторів або з політичним звучанням. Політичні конфлікти виникають у ситуаціях, коли існують різні цінності, цілі, погляди, протистояння і боротьба соціальних, етнічних, конфесіональних та інших груп, прошарків та спільнот людей у процесі набуття, поділу влади або боротьби за цю владу й оволодіння владними ресурсами. Тому суто політичні конфлікти у «чистому» вигляді є досить рідким явищем [1, с. 24].

Одна з особливостей політичного конфлікту полягає в тому, що він безпосередньо або опосередковано зачіпає інтереси великих соціальних груп, прошарків, класів, суспільства в цілому. Тому суб'єкти політичного конфлікту (політичні організації, інститути та окремі лідери) завжди виступають від імені певної соціальної спільноти. Для захисту своїх інтересів і цінностей окремі громадяни об'єднуються у співтовариства, створюють організації та інститути і в такий спосіб стають *суб'єктами політичного конфлікту*.

Змістом політичних конфліктів є *політична боротьба*, кінцева мета якої – перемоги супротивника або зірвати можливі протидії з його боку та не дати йому можливості перемоги себе. Конфліктанти обирають різноманітні форми політичної боротьби, у тому числі партійні та парламентські дискусії, боротьбу за голоси виборців, акції протесту, страйки, заколоти, бунти, революції, війни тощо [2, с. 115–116].

Структура політичного конфлікту має двоякий характер.

З одного боку, вона статична, що дозволяє розглядати конфлікт у статичці, і включає такі елементи, як суб'єкти і об'єкти конфлікту, а також конфліктна взаємодія. Ця структура відображує конфліктний процес у розрізі, з деяким припиненням його розвитку.

З другого боку, динамічна структура конфлікту, подана у вигляді послідовної зміни його елементів (конфліктна ситуація, інцидент, конфлікт-взаємодія, завершення), характеризує цей процес у динаміці. Така структура конфлікту покликана встановити відповідність явищ визначеного кола в часі, дозволити досліджувати феномен конфлікту в розвитку і надати можливість виявити не тільки походження даного явища, а і його зникнення, тобто розглядати його як складний процес [3, с. 52].

Останніми роками конституційний процес державотворення в Україні був досить непростим та конфліктним. На нього суттєво впливали притаманні перехідному стану суспільства суперечності – між високою динамікою політичних процесів і необхідністю збереження стабільності політичної системи, правопорядку і законності, між завданнями побудови демократичної, правової держави, цивілізованого громадянського суспільства і необхідністю подолання антидемократичної спадщини, між призначенням нових демократичних інститутів і формами їх реалізації у політичній практиці. Ці суперечності й тепер, після внесення змін до Конституції України, продовжують впливати на політико-правову систему, що значною мірою пов'язано зі зміною ідейно-політичних пріоритетів у країні, консерватизмом мислення частини державних управлінців, колізійністю співіснування сучасних політичних явищ, інститутів, правових приписів [4, с. 4].

Особливістю політичних конфліктів у теперішній Україні є те, що вони відбуваються в середовищі самої влади. Уже тривалий час продовжується

боротьба за володіння реальними її важелями. Роль влади в конфліктах, які виникають у неполітичних сферах, але які безпосередньо або опосередковано зачіпають основи існування цієї влади, винятково велика.

Так, серед конфліктів, що відбуваються в українському суспільстві, вітчизняні вчені виділяють низку суттєвих властивостей:

1) домінування неполітичних мотивів, тобто таких, що базуються не на інтересах суспільства, а на мотивах особистого характеру. У цьому плані є всі підстави говорити про суттєву трансформацію демократичної ідеї народного представництва, оскільки виявляється, що обрані політики не стільки «представляють» інтереси народу чи окремої соціальної групи, сегмента суспільства тощо, скільки більш чи менш активно «просувають» власні цілі та амбіції. Отже, всі конфлікти, які спостерігаються в Україні, нагадують айсберги, де публічною є лише верхівка, тоді як реальні причини і рушії таких колізій, справжні політичні вимоги всіляко приховуються і практично ніколи не виносяться у сферу публічно артикульованих;

2) особливістю політичних конфліктів у сучасній Україні є їх неінституційованість критеріїв, тобто здатність чи нездатність суб'єктів політичного конфлікту діяти за правилами політичної боротьби;

3) важливою рисою сучасних конфліктів в українській політиці є характер їх перебігу [5, с. 800].

У політичному і соціальному просторі країни сьогодні поширені вогнища всіх можливих типів політичних конфліктів:

– конфлікт ідентичностей (сепаратизм східних і південних регіонів, спроби впровадження російської мови як державної, акції проти НАТО, негативний образ Донбасу, Західної України);

– конфлікт між владою і опозицією («помаранчева революція», протистояння коаліції і опозиції в парламенті, президентські вибори);

– конфлікт між політичними конкурентами в межах однієї електоральної ніші (Блок Литвина і БЮТ);

– конфлікт між бізнесовими конкурентами, що мають політичний вплив (приватизація Одеського припортового заводу);

– конфлікт особистий (Ю. Тимошенко і В. Янукович, Ю. Луценко і Л. Черновецький).

Комплексна дія конфліктогенних чинників у вітчизняних умовах створює певні закономірності їх появи і протікання. Політичні конфлікти в Україні, як правило, зумовлені сукупністю об'єктивних і суб'єктивних чинників.

Простежується чітка тенденція до генералізації конфлікту – внаслідок внутрішньої ескалації він проєктується з одного рівня на інший. Важливу роль при цьому відіграють політичні сили, запрограмовані на ескалацію конфлікту. Їх політичну стратегію побудовано на створенні конфлікту, його підтриманні й ескалації за будь-яких умов [6].

Нова система влади в країні стала джерелом принципово нових за змістом політичних конфліктів. Раніше це було протистояння влади й опозиції, а сьогодні головний політичний конфлікт розвивається між вищими посадовими особами держави.

Політична діяльність в Україні останніми роками дедалі більше зводиться до міжінституційних конфліктів компетенції. Це яскраво засвідчують стосунки між президентами і Верховною Радою України двох останніх скликань, між Президентом і Прем'єр-міністром від опозиційної партії. За нинішньої ситуації, коли глава держави втратив статус гаранта Конституції, що є останньою і ключовою ланкою в складній системі владних ієрархій, однією з постійних причин конфліктів у боротьбі за владу стала процедура призначень посадових осіб. Це можна простежити на прикладі призначень глав державних адміністрацій. Сьогодні практично кожне кадрове призначення і на центральному, і на регіональному рівнях стає політичною проблемою [7].

Досить часто до нестабільності існуючого в Україні конституційного ладу призводить конфліктність у взаєминах інших суб'єктів державно-правових відносин. Так, дуже сумнівне за своєю легітимністю рішення низки обласних рад східного регіону нашої держави щодо надання російській мові особливого статусу стало суттєвим чинником політичної дестабілізації, який підриває засади конституційного ладу України в цілому.

Прикладом негативного впливу конфліктності у стосунках суб'єктів державно-правових відносин є також деструктивна практика формування коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України. Відсутність чітко врегламентованих процедур, які б мали визначити, яка саме сила, що отримала мандати у Верховній Раді України, має право виступати ініціатором створення такої коаліції, який час для цього їй відводиться, яка роль у цьому процесі Президента України тощо, призвели до того, що політична боротьба, яка точилася між політичними партіями та виборчими блоками під час виборчої кампанії, переросла у конфліктність після її закінчення [8, с. 13].

Ще однією причиною конфлікту всередині державно-адміністративного апарату в Україні є управлінська криза. Заміна управлінців середньої ланки представниками нової політичної команди призвела до некерованості на місцях і в багатьох центральних органах влади. Конкуренція між Президентом і Кабінетом Міністрів у призначеннях на посади ще більше ускладнила ситуацію. Голови обласних держадміністрацій не мають чіткого розуміння того, до якої владної вертикалі вони входять. Вакуум влади заповнюється особами, чия діяльність нічого спільного не має зі службою на користь суспільству і державі. В органи влади приходять представники фінансово-промислових груп і особи, пов'язані з кримінальними угрупованнями, котрі діють у своїх

власних інтересах. Усе це спричиняє втрату авторитету державної служби і органів державної влади.

Ситуація в країні показує, що, використовуючи недоліки конституційної реформи, Основний Закон намагаються переробити під найвпливовішу на сьогодні елітиську групу. Постає питання і про ревізію політреформи. Проте слід розуміти, що скасувати її можна, але відновити монособ'єктність верховної влади в країні неможливо. Суб'єктами політики, котрі впливають на політичні процеси і державний устрій України, останніми роками стають вищі судові інстанції. 2004 р. це був Верховний Суд, згодом і по сьогодні – Конституційний. Саме до нього апелюють органи влади та вищі посадові особи держави, і цей орган як інструмент, що впливає на функцію наслідку конфлікту, може реально вирішувати історичну долю України.

Не маючи досвіду перебування в конфлікті і виходу із нього, наша країна опинилася в постійно діючому конфліктному полі. За умов конфліктної політики економіка цілковито залежить від політичних процесів, а регулювання економіки – від політичних інтересів. Це призводить до ігнорування об'єктивних економічних законів. Вплив на політику великих бізнес-груп створює дисбаланс в економічному розвитку окремих регіонів і рівні життя різних соціальних груп, що також сприяє розвитку конфлікту.

Значущу роль у загостренні конфліктів відіграють засоби масової інформації, а громадянське суспільство не здатне протистояти негативним діям влади через свою слабкість.

На нашу думку, специфікою перебігу політичних конфліктів в Україні є те, що вони спричинені та залежать від переважної деструктивності політичної влади країни. З одного боку, наявна в країні деструкція влади сприяє появі та лише загострює політичні конфлікти, з другого – самі політичні конфлікти призводять до ще більшої деструктивності.

Специфіка стану політичної влади в Україні сьогодні полягає, по-перше, в сильній дифузії джерел влади; по-друге, у розриві влади та відповідальності її носіїв за результати своєї діяльності; по-третє, у зростанні непорозуміння між владними структурами та громадськістю, населенням; по-четверте, у запеклій боротьбі як між горизонтальними, так і між вертикальними структурами влади [9, с. 25].

В умовах конституційної кризи вищі органи держави не можуть успішно виконувати покладені на них функції, постійно йде боротьба за розподіл повноважень серед владних інститутів, посилюється дезінтеграція суспільства, що породжує нові політичні конфлікти. У свою чергу, неможливість врегулювання політичних суперечностей, а то й просто елементарне ігнорування колізій приводять ефективність влади в занепад. Як яскравий приклад цього можна навести блокування трибун Верховної Ради України, необгрунтоване накладання Президентом вето на закони щодо підвищення соціальних

стандартів наприкінці 2009 р., порушення строковості виборів до місцевих рад, непроведення конституційної реформи тощо.

Дуже сильний взаємовплив політичних конфліктів та деструкції влади дозволяє зробити висновок про те, що неможливо привести владу до конструктивності, не врегулювавши конфлікти, що виникають у сфері політики. Саме тому безперервне виявлення і розв'язання політичних конфліктів є необхідною умовою стабільності влади та її ефективного функціонування.

Отже, сучасний політичний конфлікт в Україні можна визначити як горизонтальний з елементами вертикального режимного конфлікту інтересів, що має ознаки внутрішньодержавної загальнонаціональної кризи.

Результати дослідження вказують на те, що політичне конфліктне поле в Україні не знівелюється, доки ініціатива не почне виходити від влади. Політичні конфлікти в Україні повинні бути обмежені не лише за інтенсивністю, а й за своєю тривалістю. Інакше механізми державного управління деформуються до такої міри, що не в змозі підтримуватимуть баланс суспільних інтересів. Існує небезпека, що наслідком конфлікту може стати нова революція, яка призведе не тільки до зміни форми правління та системи цінностей, а й до втрати державності.

Конфлікти в політико-правовій сфері мають місце не тільки в країнах, що йдуть від авторитарних режимів до демократичного, а й у державах сталої демократії. Проблема не стільки в конфліктах, скільки у відсутності знань та навичок компетентно їх вирішувати на компромісній основі, тому необхідно накопичувати досвід їх розв'язання.

Як же врегулювати та вирішити політичний конфлікт?

З конкретних прийомів регулювання конфліктів найбільш поширений *метод інституціоналізації політичних конфліктів* (створення всіляких комітетів, рад, комісій, проведення «круглих столів» та ін.). Такий метод веде до впорядкування вимог претензій, прагнень раніше роз'єднаних учасників конфлікту.

Важливу роль у регуляції конфлікту може відіграти *посередництво третьої сторони*, яка ставить собі за мету розроблення і проведення заходів примиренського характеру. Найбільш ефективна діяльність посередницької сторони тоді, коли вона сформована з компетентних, нейтральних, демократично настроєних представників неполітичних інститутів. Проте в ролі регулятора можуть виступати і державні (урядові) організації.

Зняття напруження шляхом *усунення причин незадоволеності* (реформа, роз'яснювальна робота тощо) може сприяти розрядці обстановки, що склалася, і не допустити переходу конфліктної ситуації в кризову.

Цікавий метод регулювання розроблено фахівцями школи державного управління ім. Дж. Кеннеді при Гарвардському університеті, званий ними *методом «єдиного тексту»*. Посередницька сторона виробляє проект до-

говору і дає його одній із конфлікуючих сторін. Цей проект можна критикувати, вносити до нього поправки, а то й запропонувати свій варіант договору. Те ж саме пропонується виконати й іншій стороні. У результаті багатократного повернення обома сторонами чергових варіантів договору посереднику досягається відносна згода, виробляється договір, прийнятний для всіх.

Для правильного підходу до розуміння політичного консенсусу в нашій багатонаціональній країні може бути плідно використана *ідея соборності*, обґрунтована російським філософом В. Соловйовим. Люди, що знаходяться в соборі, не єдині, не однакові. Кожний із них грішний по-своєму, і кожен, залишаючись самодостатньою особою, звертається до Бога зі своїм власним благанням. Але собор об'єднує їх, і всі вони добровільно виконують загальний ритуал.

Саме таке розв'язання конфлікту шляхом переговорів і без поразки сторін є найцивілізованішим способом вирішення суперечності.

В умовах політичної кризи, коли досягти консенсусу не вдається, єдиним засобом розв'язання конфлікту є введення особливого (надзвичайного) стану, про який в Україні прийнято спеціальний закон. Такий стан може бути введений указом Президента. Мета введення надзвичайного стану — забезпечення громадського порядку і безпеки громадян шляхом посилення діяльності органів влади, Збройних Сил, МВС і громадськості стосовно дотримання законності. Але надзвичайний стан не забезпечує врегулювання політичної кризи, яка вимагає погоджувальних процедур [10, с. 293–296].

Нині особливу увагу слід також зосередити на створенні нових способів *пrevenції політичних конфліктів*. Наприклад, аби усунути можливість виникнення політичних конфліктів через деструкцію Верховної Ради України, деякі вчені пропонують введення законодавчої конфліктологічної експертизи, яка вже активно використовується при дослідженні різноманітних соціальних процесів. Завданнями такої експертизи мають стати: комплексне оцінювання відповідними фахівцями (конфліктологами, юристами, політологами, соціологами, психологами) ступеня конфліктогенності створених правових норм; виявлення можливих юридичних колізій, які можуть стати передумовою конфліктних ситуацій у праві і як наслідок подальшої політичної нестабільності; прогнозування впливу створюваних нормативних актів на стан суспільних відносин з точки зору узгодження інтересів різних суспільних груп і прошарків; аналіз взаємодії норм права і конфліктогенних чинників, що існують у суспільстві на момент створення правових норм, тощо [11, с. 174–175].

Висновки. Складна політична і соціально-психологічна ситуація в Україні не лише визначає певною мірою зміст конфліктів і форми їх прояву, дієвість засобів регулювання, а й впливає на сприйняття їх населенням та елітами.

Проте в нашій країні не розроблено конституційних основ і правових норм розв'язання політичних конфліктів, що призводить до деструкції влади, її неспроможності виходу з кризових ситуацій. З цієї причини державна влада не може розв'язувати політичні конфлікти і лише загострює їх та збільшує кількість таких конфліктів. Також через відсутність досвіду цивілізованого і легітимного управління конфліктами переговори, досягнуті компроміси мають короткотривалий характер і не приносять бажаних результатів. Тому головною метою політологів, що займаються політичними конфліктами, є розв'язання загальних і конкретних схем регулювання і розв'язання таких конфліктів в Україні.

Тому подальше дослідження проблематики політичних конфліктів, методів їх вирішення має велике значення як для політології, конфліктології, так і для конституційного права та інших правових наук.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні : монографія / А. Єзеров. – Одеса : Юрид. л-ра, 2008. – 240 с.
2. Конфліктологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна, М. І. Панов, О. М. Сахань та ін. ; за ред. Л. М. Герасіної та М. І. Панова. – Х. : Право, 2002. – 256 с.
3. Шумпанніков О. М. Сутність та форми політичних конфліктів / О. М. Шумпанніков // Конфлікти в суспільствах, що трансформуються : зб. наук. ст. (за матеріалами XI Харк. політол. читань) / упоряд. : А. П. Гетьман, О. В. Ставицька. – Х. : Право, 2001. – 212 с.
4. Герасіна Л. М. Конституційний чинник у подоланні соціально-політичних протиріч в українському суспільстві / Л. М. Герасіна, М. І. Панов // Конституція України: досвід реалізації та шляхи удосконалення : матеріали «круглого столу», організ. і провед. Наук.-дослід. ін.-том держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України з нагоди 10-ї річниці прийняття Конституції України, м. Харків, 21 черв. 2006 р. / редкол. : Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. – Х. : Право, 2006. – 120 с.
5. Ростецька С. І. Толерантні відносини як необхідна умова вирішення політичних конфліктів / С. І. Ростецька // Держава і право : зб. наук. пр. Юрид. і політ. науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. – Вип. 30. – 816 с.
6. Передумови загострення політичних конфліктів та пропозиції щодо подолання кризового сценарію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Margch/04.htm>.
7. Романенко Ю. Межинституціональна війна / Ю. Романенко, А. Кузниченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vovremya.info/?art=2577>.
8. Веніславський Ф. В. Державно-правові конфлікти як фактор політичної дестабілізації в Україні / Ф. В. Веніславський // Конституційно-політичний процес в Україні: ідеї, досвід, проблеми : зб. наук. ст. (за матеріалами XVIII Харк. політол. читань). – Х. : Право, 2006. – 175 с.
9. Гресенко В. А. Особливості політичних конфліктів в Україні в 1991–1994 роках / В. А. Гресенко // Конфлікти в суспільствах, що трансформуються : зб. наук. ст.

(за матеріалами XI Харк. політол. читань) / упоряд. : А. П. Гетьман, О. В. Ставицька. – Х. : Право, 2001. – 200 с.

10. Політологія : навч. посіб. / О. М. Кузь, Л. Ф. Дзіндра, О. М. Сахань та ін. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2004. – 340 с.

11. Ставицька О. В. Конфліктологічна експертиза законодавства як чинник політичного консенсусу / О. В. Ставицька // Проблеми розбудови державності та народо-владдя в Україні (до 20-річчя Народного Руху України за перебудову) : XXII Харк. і політол. читання : матеріали міжнар. наук.-теор. конф. – Х. : ХАП : НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, НДІ держ. буд-ва і місц. самоврядування АПРн України, 2009. – 208 с.

ПОЛИТИЧЕСКИЕ КОНФЛИКТЫ В УКРАИНЕ КАК ПРОЯВЛЕНИЕ ДЕСТРУКЦИИ ВЛАСТИ

Сахань Е. Н., Новиков О. В.

Рассмотрены политические конфликты в Украине, их специфика, проявления, структура. Ведется поиск механизмов предупреждения и решения уже существующих политических конфликтов.

Ключевые слова: конфликты, политические конфликты, деструкция власти, решение политических конфликтов.

POLITICAL CONFLICTS IN UKRAINE AS DISPLAY OF DESTRUCTION THE AUTHORITIES

Sakhan O. M., Novikov O. B.

In article political conflicts in Ukraine, their specificity, display, structure are considered, search of mechanisms of the prevention and the settlement of already existing political conflicts are conducted.

Key words: conflicts, political conflicts, destruction the authorities, the settlement of political conflicts.

УДК 316.32

О. О. Маркозова, кандидат соціологічних наук, доцент

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО КОНФЛІКТІВ

Розглянуто сутність та наслідки процесу глобалізації в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Показано, що глобалізація, маючи певні позитивні моменти, у кінцевому результаті призводить до зростання соціально-політичного напруження у світі, є джерелом конфліктів. Доведено, що подолати негативні наслідки і числен-